

καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης

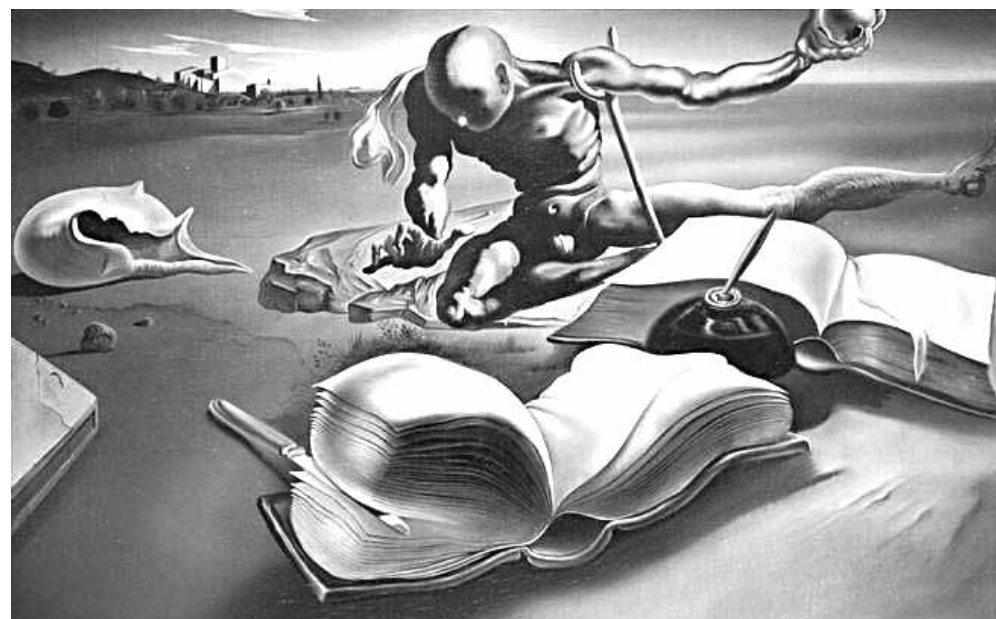
ΝΕΟΤΕΡΙΚΟΤΗΤΑ, ΦΑΣΗ

βλήματα του παρόντος εξεταζόμενα από την οπτική των αναγκών της κοινωνικής χειραφέτησης, και στην αναζήτηση των αιτιών αυτής της κατάστασης.

Ο *Δρόμος* στο πλαίσιο της επιδίωξής του να συμβάλει στη συζήτηση των πολλαπλών διαστάσεων που παρουσιάζει το κεντρικής σημασίας πρόβλημα της διερεύνησης των όρων για την κοινωνική χειραφέτηση τόσο σε παγκόσμια κλίμακα όσο και στην ειδικότερη ελληνική εκδοχή του που πρωτίστως μας κινητοποιεί, αισθάνεται την ανάγκη να επισημάνει τον γόνιμο χαρακτήρα του πλαισίου στοχασμού που συνοπτικά παρουσίασε ο κ. Κοντογιώργης ανταποκρινόμενος στα ερωτήματα που του θέσαμε.

συστήματος όπου όμως οι προϋποθέσεις μιας ισορροπίας μεταξύ οικονομίας και κοινωνίας έχουν οριστικά ανατραπεί. Στο κλίμα αυτό έχει σημασία να προσεχθεί πώς η διεθνής των αγορών έχει οικοδομήσει επίσης μια χωρίς προηγούμενο ιδεολογική ηγεμονία. Αρκεί να αναφέρω ότι Ακροδεξιά σήμερα δεν θεωρείται η φασιστική Δεξιά, αλλά ο παλαιός φιλελευθερισμός, αυτός που οχυρώθηκε στο σύνορο του κράτους. Με μια λέξη, δεν θα αντιληφθούμε τι συμβαίνει στις ημέρες μας εάν δεν συνειδητοποιήσουμε ότι έχουμε εισέλθει σε μια άλλη φάση που άφησε πίσω της τις συνθήκες που γέννησαν το Διαφωτισμό. Και συνακόλουθα τις ιδέες του. Τότε το διακύβευμα ήταν η έξοδος από τη φεουδαρχία. Σήμερα η έξοδος από το κράτος-φρούριο της εθνικής αστικής τάξης, με τη συνδρομή της τεχνολογίας της επικοινωνίας και τη χειραφέτηση της οικονομίας. Σε ποιο επίπεδο θα αποκατασταθεί η ισορροπία μεταξύ κοινωνίας και οικονομίας, στο μέτρο μάλιστα που ζούμε σε περιβάλλον κρατοκεντρισμού; Πολλοί πιστεύουν ότι οι δυνάμεις της εργασίας πρέπει να ακολουθήσουν το παράδειγμα της ιδιοκτησίας της οικονομίας και να επιζητήσουν την παγκοσμιοποίησή τους. Η αυταπάτη αυτή έδειξε τα όριά της με την κατάληξη των λεγόμενων κινημάτων τύπου Γένοβας ή Πόρτο Αλέγκρε που διακινούσαν τη διεθνοποίηση της ταξικής πάλης. Στη

συνέχεια οι δυνάμεις αυτές εναγκαλίσθηκαν το διατακτικό της διεθνούς των αγορών για την ελεύθερη διακίνηση της εργασίας. Τον σοσιαλιστικό διεθνισμό τον υποκατέστησαν με τον διεθνισμό των αγορών. Οι αγορές με τον τρόπο αυτόν πετυχαίνουν να εκτονώσουν το κοινωνικό πρόβλημα που δημιουργούν στις χώρες του Τρίτου Κόσμου, ενώ μεταφέροντάς το στις χώρες του κέντρου αφενός θέτουν υπό πίεση την πολιτιστική εργασία μεταβάλλοντάς την από σχέση δημοσίου δικαίου σε εργασία εμπόρευμα και αφετέρου να δημιουργήσουν επικίνδυνες ρηγματώσεις στην πολιτισμική/κοινωνική συνοχή των χωρών αυτών, με απώτερο στόχο την κάμψη κάθε αντίστασης της κοινωνίας στις πολιτικές τους. Οι αγορές γνωρίζουν ότι ο μόνος τρόπος να αναιρευθεί η ηγεμονία τους είναι οι κοινωνίες να ορθώσουν αρραγή αξίωση συμμετοχής την πολιτεία, δηλαδή στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων. Ξέρετε, στον ανθρωποκεντρικό χρόνο συντρέχει ένας αλάνθαστος νόμος: όσο οι κοινωνίες περιέρχονται σε πολιτική αδυναμία επιζητούν μεγαλύτερη συμμετοχή στις υποθέσεις της πολιτείας. Στην εποχή της φεουδαλικής μετάβασης τούτο επιδιώχθηκε με παρένθετο τρόπο, δια της κομματικής νομενκλατούρας. Στη νέα περίοδο στην οποία εισήλθαμε οι κοινωνίες θα επιδιώξουν την άμεση συμμετοχή τους ως εταίροι στην πολιτεία. Η νέα αυτή

«Η κοινωνία των πολιτών πρέπει να γίνει θεσμός προκειμένου να αποκτήσει βούληση, εν προκειμένω να μεταβληθεί σε εταίρο της πολιτείας. Αυτό το διασφαλίζει η αντιπροσώπευση και η δημοκρατία»

πραγματικότητα αναγγέλλει τη μετάβαση από την κληρονομική ή αιρετή μοναρχία που χαρακτηρίζει την πρώιμη ανθρωποκεντρική φάση που διάγει η εποχή μας στην αντιπροσώπευση και, επέκεινα, στη δημοκρατία. Έτσι, στο μέτρο που η κοινωνία της εργασίας συγκροτεί την πλειοψηφία, θα μεταβληθεί αναπόφευκτα σε κύρια δύναμη της πολιτείας.

› Κατά τι διαφέρει η συλλογιστική σας από εκείνη του Μαρξ που εξήγγειλε την κατάκτηση της εξουσίας από το προλεταριάτο;

Ο Μαρξ και οι μαρξιστές εννοούσαν μ' αυτό την κατάκτηση της εξουσίας από το κόμμα της εργατικής τάξης, όχι από την ίδια την κοινωνία. Η διαφορά είναι κολοσιαία. Είδαμε την κοινωνική σχέση να εξελίσσεται στο πεδίο των συσχετισμών, θεωρώντας ότι το οικονομικό και το πολιτικό σύστημα ήταν δεδομένο και ανεξέλικτο. Εξού και η προσοχή τους εστιάσθηκε στο ζήτημα του ανήκειν της ιδιοκτησίας της οικονομίας κατά κύριο λόγο στον ιδιώτη ή στο κράτος. Από τον συλλογισμό αυτόν απουσίαζε/απουσιάζει η κοινωνία ως συλλογικό υποκείμενο τόσο από το σύστημα της οικονομίας όσο και από το πολιτικό σύστημα. Το κράτος έτσι ήταν το παν: ενσάρκωνε το πολιτικό σύστημα δίκην φυσικού φαινομένου, την οικονομία, τη διοίκηση, τη δικαιοσύνη, τον στρατό, την αστυνομία. Το κράτος αυτό απέληξε να είναι το κόμμα. Αυτή όμως η εξέλιξη αποτελεί την επιτομή του ολοκληρωτισμού. Ο Μαρξ και οι μαρξιστές μέχρι σήμερα δεν έχουν αντιληφθεί

ότι στο ζήτημα της σχέσης κοινωνίας και οικονομίας, κοινωνίας και πολιτικής, ομοιάζουν σε όλα με τον φιλελευθερισμό ως μια σταγόνα νερού, με την εξαίρεση του διακυβέματος της ιδιοκτησίας της οικονομίας. Το επισημαίνω αυτό, διότι και η διελκυστίνδα του μονοκομματισμού ή του πολυκομματισμού, παρόλη την σημασία της σε ένα άλλο επίπεδο, δεν μεταβάλλει τη σχέση αυτή. Η κοινωνία κατέχει σε κάθε περίπτωση θέση ιδιώτη, όχι εταίρου του όποιου συστήματος. Έτσι, από τη στιγμή που εξέλιπε και το δίλημμα ιδιωτική ή κρατική ιδιοκτησία της οικονομίας, η Αριστερά αναζήτησε καταφύγιο σε ρόλο θεραπευτίνδας της πιο ακραίας εκδοχής της διεθνούς των αγορών. Κατά τούτο έχει ενδιαφέρον να προσεχθεί ότι στις ημέρες μας η Αριστερά υπεραμύνεται του συστήματος της οικονομικής και πολιτικής ολιγαρχίας που οικοδόμησε ο Διαφωτισμός, και μάλιστα του δημοκρατικού του χαρακτήρα, με πάθος. Είναι επίσης αυτή που πρωτοστατεί στη διακίνηση της ιδέας ότι η Ακροδεξιά ταυτίζεται με το διακύβευμα του εθνικού φιλελευθερισμού που έχει ως βάση το περικόλειστο κράτος, νομιμοποιώντας με τον τρόπο αυτόν τη σύμπλευσή της με το δόγμα της διεθνούς των αγορών.

Η παραδοχή αυτή για τον στατικό χαρακτήρα του οικονομικού και του πολιτικού συστήματος οδήγησε τον Μαρξ και τους μαρξιστές στην πρόταξη της ταξικής πάλης και, επέκεινα, της κατάργησης των τάξεων που θα επέφερε η κρατικοποίηση της οικονομικής ιδιοκτησίας ως μοναδική λύση για την ηγεμονία του προλεταριάτου. Στην ίδια παραδοχή οφείλεται και η μονοσήμαντη αντίληψη ότι η μεν οικονομία είναι η υποδομή, το δε κράτος το εποικοδόμημα. Πρόκειται για δύο κρίσιμης σημασίας λάθη που οφείλονται στο έλλειμμα γνωσιολογίας που διακρίνει τη νεοτερικότητα και προφανώς τη μαρξιστική σκέψη. Διότι διαφορετικά θα γνώριζαν ότι το πολιτικό σύστημα δεν είναι φύσει κτήμα του κράτους, αλλά

ΤΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ

ίδιο σύστημα, να αναγορεύσει την ατομική ελευθερία ως ανώτερη της καθολικής ελευθερίας και πλήθος άλλων. Συγχρόνως απέκρυψε το έγκλημα της κατάλυσης του ελληνικού δρόμου προς τη νεοτερικότητα που ξεκίνησε στο Βυζάντιο για να εμφανίσει την επανεκκίνηση της ανθρωποκεντρικής νεοτερικότητας που η ίδια διακινούσε από μηδενική αφητηρία ως ιστορική νομοτέλεια. Το «επίτευγμα» αυτό εξηγεί τη βίαιη αντίδραση με την οποία αντιμετωπίζει ιδίως η αριστερή διάνοψη την ελληνική συνέχεια. Στο κλίμα αυτό το διακύβευμα της ελληνικής κοινωνίας τίθεται κατά τρόπο μονοσήμαντο: να ακολουθήσει απομιμητικά το

διατακτικό του Διαφωτισμού, να επιλέξει μεταξύ της αιρετής μοναρχίας και του αυταρχισμού. Το δίλημμα αυτό, που ανάγεται στη συντριπτική ήττα που γνώρισε ο ελληνισμός στην Επανάσταση και στη βίαιη αποκοπή του από τις δημοκρατικές του ρίζες που βίωνε αδιάτακτα, παρά τις κακουχίες του, από την αρχαιότητα έως τον 19ο αιώνα, βρίσκεται στην πηγή της ελληνικής κακοδαιμονίας. Γιατί εάν η Δύση την περίοδο αυτήν αγωνιούσε να απαλλαγεί από τη φεουδαλική δεσποτεία, ο ελληνικός κόσμος με τον εγκιβωτισμό του στο απολυταρχικό κράτος οπισθοδρόμησε στις προσολώνειες απαρχές του.